

BAB III

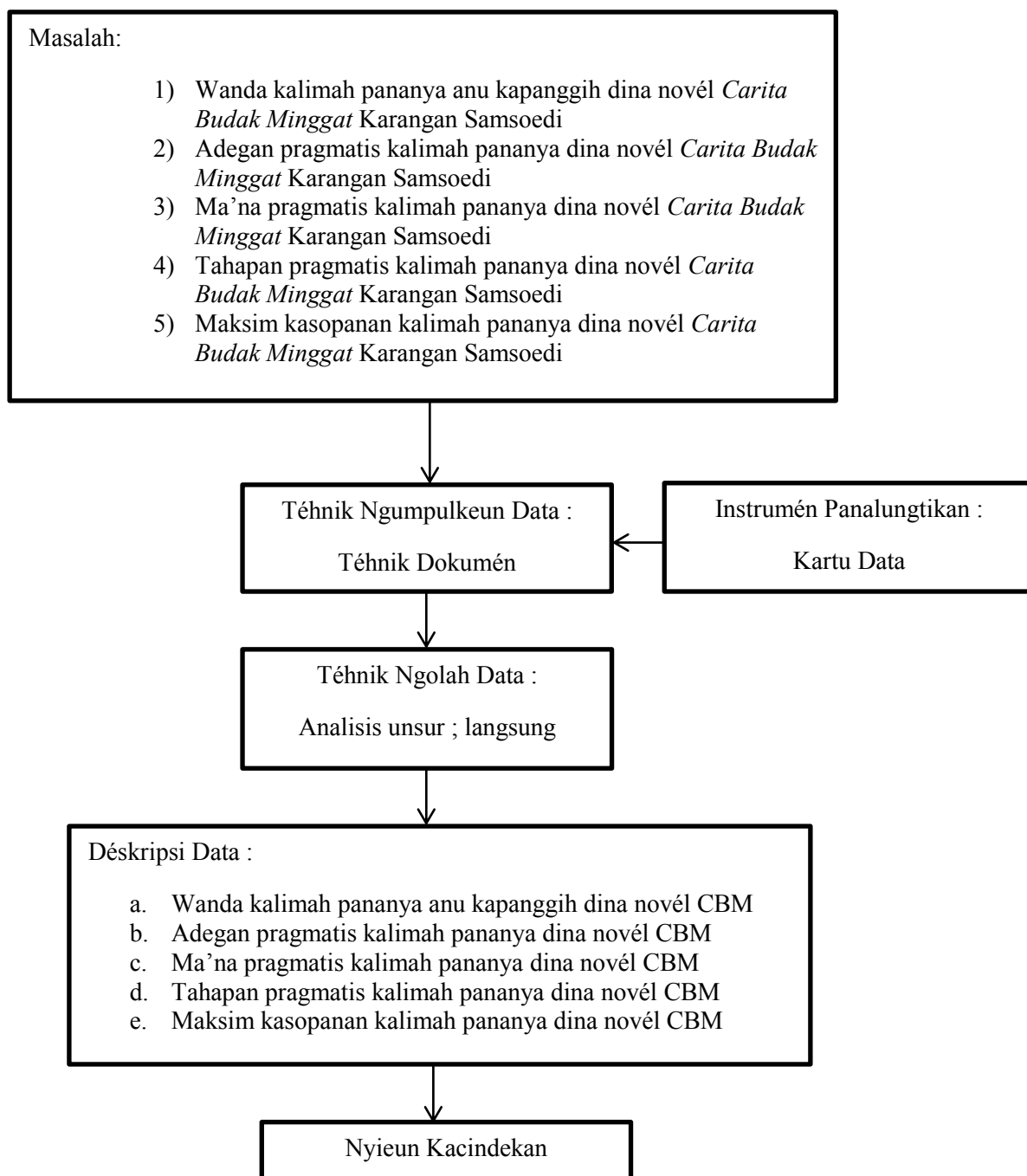
MÉTODE PANALUNGTIKAN

Dina ieu bab dipedar opat hal anu patali jeung métode panalungtikan kayaning désain panalungtikan, data jeung sumber data panalungtikan, ngumpulkeun data diantaranya instrumén data, jeung téhnik-téhnik ngumpulkeun jeung ngolah data.

3.1 Désain Panalungtikan

Dina unggal panalungtikan miboga désain jeung métode anu tangtu tur beda-beda anu cocog jeung luyu kana objék anu ditalungtikna. Panalungtikan nu hasilna akurat téh kudu dirancang tur didésain. Désain panalungtikan nyaéta rancangan ngeunaan cara ngumpulkeun jeung nganalisis data sangkan bisa dilaksanakeun sacara éféktif sarta luyu jeung udagan panalungtikan anu rék ditalungtik (Nasution, 2009, kc. 23). Dina ieu désain ngawengku métode panalungtikan. Métode panalungtikan nyaéta cara atawa léngkah-léngkah anu digunakeun pikeun panalungtik ngumpulkeun data panalungtikan. Dina métode anu digunakeun bisa mangrupa angkét, wawancara, niténan hiji hal atawa obsérvasi, ngalaksanakeun tés jeung dokuméntasi (Arikunto, 2013, kc. 103). Métode anu digunakeun dina ieu panalungtikan nyaéta métode deskriptif. Sacara umum, métode deskriptif mangrupa métode anu dipaké pikeun ngaréngsékeun hiji pasualan dina panalungtikan. Métode deskriptif nyaéta métode nu digunakeun pikeun ngungkulan hiji pasualan nu sipatna aktual ku cara ngumpulkeun data, nyusun papasingan, nganalisis, sarta nafsirkeun data (Arikunto, 2006, kc. 239). Ieu panalungtikan téh miboga udagan pikeun ngajéntrékeun jeung ngadéskripsikeun data wanda kalimah pananya, adegan, ma'na, jeung tahapan pragmatis sarta maksim kasopanan kalimah pananya nu aya dina *Novél Carita Budak Minggat* Karangan Samsodi.

Dina désain panalungtikan dijéntrékeun sakabéh prosés nu diperlukeun ngeunaan cara ngarancang, nganalisis jeung ngumpulkeun data sangkan bisa dijéntrékeun sacara efisien, nepi ka patalékan-patalékan nu aya bisa kajawab dina prak-prakan panalungtikan anu rék dilaksanakeun. Ieu panalungtikan bisa dibagankeun saperti ieu di handap.

Bagan 3.1 Desain Panalungtikan

3.2 Data jeung Sumber Data Panalungtikan

Data dina ieu panalungtikan nyaéta kalimah pananya anu disusun tina struktur jeung kontéks situasi omongan nu ngawengku wanda, adegan, ma'na, tahapan pragmatis, jeung maksim kasopanan. Data kalimah pananya dicokot tina sumber data.

Nurutkeun Arikunto (2010, kc.172) sumber data dina panalungtikan nyaéta subjék nu bisa dipaké pikeun nyangking data. Sumber data panalungtikan mangrupa subjék ti mana data panalungtikan bisa dibeunangkeun. Anu jadi sumber data utama dina panalungtikan ieu nyaéta Novél *Carita Budak Minggu* Karangan Samsodi. Ogé sagala referensi anu ngarojong kana ieu panalungtikan. Ari datana sakabéh kalimah anu ngandung kalimah pananya dina éta novél. Novél *Carita Budak Minggu* mangrupa novél Sunda karangan Samsodi. Samsodi nyaéta salasihiji pangarang Sunda nu dibabarkeun di Bandung, 9 Méi 1987. Ieu pangarang ngahususkeun diri pikeun nulis karya sastra ngeunaan carita-carita budak, salian ti éta kaparigelanna bisa ngagambar jeung nyanggi lagu. Karya-karyana winangun basa lancar, lain wawacan sakumaha anu dina jaman harita populér dina sastra Sunda. Dina taun 1993, ngaran Samsodi diabadikeun jadi ngaran hadiah sastra pikeun buku bacaan barudak dina basa Sunda. Salasihijina nyaéta novél *Carita Budak Minggu* karya Samsodi mimiti dicetak taun 1930 ku penerbit Balai Pustaka Jakarta. Citakan kaduana diterbitkeun ku CV Pusaka Sunda gawé bareng jeung Balai Pustaka, taun 1965, diduajilidkeun masing-masing 70 kaca jilid I jeung 75 kaca jilid II, ukurana 17 cm x 12 cm. Dina taun 1974 ieu novél téh geus ditarjamahkeun kana basa Indonesia jadi *Anak Minggu*. Tuluy dina taun 1983 ieu novél diterbitkeun deui ku penerbit Sari Buana. Satuluyna dina taun 2013, penerbit PT. Kiblat Buku Utama nerbitkeun deui ieu novel dijieun sajlid di jalan Gumuruh Bandung No. 38, ukuranna 14,5 cm x 21 cm. Ieu novél téh kandelna 124 kaca, kalayan dibagi kana 21 bagian, unggal bagianna dicirian maké angka.

Gambar 3.1
Sampul Novél *Carita Budak Minggat*

Novél *Carita Budak Minggat* citakan katilu, ieu novél téh kandelna 124 kaca, kalayan dibagi jadi 21 bagian, unggal bagianna dicirian maké angka tuluy unggal épisodena ngawangun carita anu ajeg jeung miboga alur maju caritana tuluy tumuluy (*berlanjut*). Ieu novél nyaritakeun ngeunaan *Carita Budak Minggat* lalakon budak leutik umurna 16 taun nu ngaranna Si Kampéng. Sabada tamat sakola, Si Kampéng mantu-mantu gawé di sawah jeung sagawé-gawé di imah ngabantuan kolotna. Cicingna di imah téh jeung indungna katambah miboga bapa téré anu galak jiga maung, Si Kampéng gé sok dicarékan waé sabab nanaon nu dipilampah sok salah waé ceuk bapa téréna.

Dina hiji waktu, nalika karék balik ulin, Si Kampéng dicarékan ku bapana lantaran ulinna nepi ka poho kana waktu da resep kana ulin. Ti dinya Si Kampéng teeu ngalawan da manéhna rumasa salah balik ulin kamalinaan teuing. Tuluy manéhna dititah meuli bako ka warung ku bapana tuluy dipesakan kana kantongna téh. Ari barang rék mayar téh, duitna leungit teuing kamana geus diteangan dipesakna sabbaraha kali duitna euweuh leungit. Si Kampéng reuwas tapi da

Rima Wardiana, 2018

KALIMAH PANANYA DINA NOVÉL *CARITA BUDAK MINGGAT*

KARANGAN SAMSOEDI

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

kumaha deui lamun geus leungit mah sanajan sieun, Si Kampéng tuluy balik ka imah bari teu mawa nanaon. Manéhna beuki dicarékan bébéakan ku bapana tuluy dititah néangan duit nu tadi leungit nepi ka kapanggih heula. Lamun henteu kapanggih duit anu leungit tadi si kampéng dicaram balik ka imahna nepi ka kapanggih. Si Kampéng tuluy leumpang neangan duit nu leungit tadi sanajan mopoék gé, da rék dicaangan ku obor gé teu bisa lantaran pareum waé ku angin nu sakitu gédéna. Geus neangan kamamana si kampéng putus harepan manéhna balik deui ka imahna da duitna teu kapanggih waé hésé.

Ari gek nepi ka imahna téh, manéhna tuluy dicarékan ku bapa téréna nepi ka diomongan sagala rupa, ceuk bapana Si Kampéng karék bisa asup ka imah mun duitna geus kapanggih. Lantaran ngadéngé kitu, ku indungna Si Kampéng dibélaan. Tapi bapa jeung indungna kalahkah paséa nepi ka indung Si Kampéng ditampiling nepi ka labuh saking tarikna. Teu tarima indungna ditampiling, Si Kampéng ngadupak bapa téréna nepi ka sirahna getihan lantaran tidagor kana juru tihang imah. Lantaran wirang, Si Kampéng tuluy leumpang ka luar satengahing lumpat teuing rék ka mana gé bakating ku sieun disiksa ku bapa téréna kusabab kalakuanna tadi.

Mimitina Si Kampéng indit ka Lembang, niat rék ka dulurna di Cicalung, tapi manéhna téh teu nyahoeun jalan tuluy kasasar, kalahkah nepi ka hiji balé tempat digawé para kuli. Isukna, pikeun nyambung hirupna anu teu puguh laku, Si Kampéng niat rék milu kuli di éta tempat. Si Kampéng kagoda kana tawaran mandor anu méré persekot satalén keur jaminan sangkan manéhna daék milu gawé, ari pék téh manéhna katipu, dijual jadi kuli kontrak di Tanah Sabrang.

Dina mimmingkatan salila kurang-leuwih 10 bulan, Si Kampéng kungsi jadi kuli kontrak di Déli jeung Bengkalis. Lalakon Si Kampéng nu saenyana dimimitian barang nepi ka Tanah Sabrang. Kitu deui rupa-rupa cocoba sakabéhna dilakonan kalawan katawekalan. Si Kampéng mimiti digawé di Pulo Bengkalis, jadi tukang tétérekélan kana tangkal kai pikeun masangkeun tali kana tangkal nu rék dituaran hirupna meni kasiksa dina dibayarna géh béak ku kadaharan nu mhal diditu. Di ieu tempat manéhna sosobatan jeung hiji sengké turunan Tiongkok, ngaranna Kim San. Si Kampéng kacida satiana ka sobat anyarna. Gawé Si Kampéng di ieu

tempat kacida ripuhna. Kungsi deuih nulungan kuli bangsa Cina anu rék dikerekeb ku maung, manéhna kudu nyalametkeun dirina jeung sobatna nu keur gering sangkan teu dikerekeb maung térékél naik kana tangkal sangkan maungna hésé naékna. Ku kawani jeung kaludeungna Si Kampéng hasil maéhan maung ku cara ngadempét beuheung maung kana panto elos. Gawéna di ieu tempat ahirna lekasan sanggeus Si Kampéng wani ngalaporkeun ka komisi ngeunaan kaayaan anu sabenerna di ieu pagawean, kaasup kalakuan mandor anu kacida bengisna. Antukna manéhna jeung sobatna bisa dibébaskeun tina pagawéan anu sakitu beuratna.

Hiji waktu nalika keur dahar di hiji warung manéhna papanggih jeung dua lalaki, ngaranna Kang Akbar jeung Kang Arsim. Tuluy Si Kampéng dibawa gawé jadi kuli ladén ku éta dua lalaki. Kacida nyaraaheunana Kang Akbar jeung Kang Arsim ka Si Kampéng téh lantaran budakna pinter/ calakan, sopan tur getol digawé. Ku dua sobatna gé Si Kampéng getol diajar némbok nepi ka manéhna jadi tukang témbok anu parigel. Rupa-rupa pangalaman gé kalakonon nalika gawé di ieu tempat, ti mimiti nyerek tukang warung maling, ulin ka acara Pé Cun nepi ka ledis duit, meunang pangalaman hirup tina carita Kang Akbar, nepi ka ahirna maranéhna kudu papisah, sabab dua sobatna rék mulang ka lemburna. Tapi Si Kampéng mah masih hayang gawé di éta tempat, tuluy Si Kampéng dibawa ku Tuan Anémér gawé di Padang sabab gawéna alus jadi resep kana sagala nanaon gé bisa dilakonan.

Gawé di Tuan Anémér Si Kampéng jadi pagawé nu pangorana, pangkapakéna, jeung paling gedé gajihna, ku kituna pagawé-pagawé séjén loba anu sirik ka Si Kampéng, nepi ka sababaraha kali pagawéan Si Kampéng dilicikan, antukna Tuan Anémér ngurangan kapercayaanna lantaran sok difitnahan waé. Si Kampéng hayang pindah gawé, tuluy sasadu ka Pa Tirto, mandor nu boga pamondokan Si Kampéng. Pa Tirto malakah nawaran gawé jeung Tuan Opsihter jadi tukang kai. Lantaran can biasa migawé kai, Si Kampéng ngamimitian jadi kenékna heula. Najan kakara, tapi Si Kampéng gancang bisana kana ieu pagawéan anyarna, lantaran calakan jeung gesit digawéna sok ningalikeun batur tuluy jadi gancang bisana. Ku sabab leukeun diajarna, manéhna bisa jadi tukang batu jeung tukang

kai. Lantaran gawéna alus, Tuan Opsihther mawa Si Kampéng ka proyék séjénna gawé nyieung jambatan di Pakanbaru.

Dina ieu pagawéan, Si Kampéng nyobatna téh jeung Ki Isak. Sanggeus sababaraha lilana, kakara kapanggih yén Ki Isak téh adi pituin Kang Akbar, baturna basa gawé di Deli. Kang Akbar ogé kungsi nyarita ngeunaan Ki Isak. Ti saprak harita, Ki Isak jadi beuki nyaah ka Si Kampéng, kitu deui Tuan Opsihther anu mercayakeun Si Kampéng gawé di kantor, jadi juru tulis.

Sanggeus nyieun jambatan beres, Tuan Opsihther pindah gawé ka pabrik minyak tanah di Cepu. Sedengkeun Si Kampéng geus ngarasa boga cukup élmu jeung bekel keur balik ka imahna, katambah geus teu kuat nahan kasono sabab tara papanggih jeung indung bapana anu geus ditinggalkeun sapuluh bulan ampleng-amplengan minggat ti imah. Kitu deui Ki Isak, sanggeus tujuh taun jadi buronan lanceukna, manéhna gé ngiluan balik, nyusul lanceukna. Ku kituna, sanggeus nampa gaji ti Tuan Opsihther maranéhna balayar ka Batawi, saacan balik ka imah maranéhna rék jalan-jalan jeung balanja heula jang bawaeun keur nu di imah sangkan bungaheun kana sagala hasil pagawéanana. Di Batawi, di hiji toko baju, Si Kampéng panggi jeung sobatna baheula basa gawé di pulo Bengkalis, rada pangling Si Kampéng gé da ayeuna mah sobatna teh (Si Kim San) awakna geus séhat jeung lintuh tur boga toko baju sagala geus sukses. Lantaran sono, Si Kampéng jeung Kang Isak, dititah saré di imah si Kim San, bari ngobrol sapeuting jeput, nyaritakeun pangalamanna masing-masing sanggeus maranéhna papisah lantaran sono tara papanggih deui ti rumah sakit.

Isukna Si Kampéng balik ka Bandung bari dibekelan sagala rupa, kaén jeung duit ku Kim San minangka pamulang tarima ka manéhna nu baheula geus remen nulungan salila gawé di Bengkalis. Barang nepi ka imah, Si Kampéng teu langsung dipikawanoh ku indungna saking ku hélokeun tara papanggih geus lila pisan, tapi sanggeus nyarita yén ieu téh bener-bener anakna, ahirna Si Kampéng langsung dirontok ku indung jeung bapa téréna. Tatangga-tatangga gé jul-jol daratang ngabagéakeun kanu karék datang. Isukna Si Kampéng ngudar pangalamanna salila sapuluh bulan minggat ti imahna. Susah senangna nalika ngalalakon kahirupan nu sakitu peurihna nepi ka bisa sagala rupa. Ahirna,

manéhna bisa balik deui ka Bandung kalawan salamet bari meunang pangalaman anu kacida resepna jeung moal bisa dileungitkeun dina ingetanana, Salian ti éta, manéhna mawa duit ladang gawéna di Sumatra pikeun indungna nu bungaheun pisan ningali anakna ayeuna bisa mandiri jeung bisa neangan duit sorangan.

3.3 Instrumén Ngumpulkeun Data

Instrumén panalungtikan nyaéta alat atawa fasilitas anu digunakeun ku panalungtik dina ngumpulkeun data sangkan pagawéanana leuwih gampang, sarta hasilna leuwih hadé. Dina harti, leuwi taliti, lengkep jeung sistematis sahingga leuwih gampang diolahna. (Arikunto, 2010: 203)

Instrumen anu digunakeun dina ieu panalungtikan nyaéta kartu data sangkan leuwih gampang diolah sacara lengkep, taliti jeung sistematis pikeun nganalisis adegan pragmatis kalimah pananya dina Novél *Carita Budak Minggat* karangan Samsodi.

KARTU DATA	
N	
Na, nyeri naon? (CBM 35/8/3)	
Wanda	: Interogatif Parsial
Adegan	: Pola II. Kal. Pany → C + Kpany + Tpany
Ma'na	: Ma'na pragmatis kaayaan
Tahapan	: Wajar
Maksim Kasopanan : Maksim Kawijaksanaan	

Keterangan kartu data :

(a) N	= kode kalimah pananya disusun dumasar alfabet
(b) Na, nyeri naon?	= kalimah pananya nu dicutat
(c) (CBM 35/ 8)	= ID sumber catatan
(d) CBM	= singgetan judul novél
(e) 35	= kaca dina novél
(f) 8	= nomér paragraf dina novél
(g) 3	= nomér kalimah dina novél
(h) Analisis	= wanda, adegan, ma'na, tahapan, jeung maksim kasopanan

Bagan 3.3 Kartu Data Panalungtikan

Rima Wardiana, 2018

KALIMAH PANANYA DINA NOVEL CARITA BUDAK MINGGAT

KARANGAN SAMSOEDI

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

3.4 Téhnik Ngumpulkeun Data

Téhnik anu dipaké pikeun ngumpulkeun data panalungtikan ngagunakeun téhnik dokumén. Dokumén nyaéta sumber inpormasi nu lain manusa anu wujudna mangrupa data. Gottschalk dina Satori jeung Komariah (2014, kc. 147) nétélakeun yén dokumén mangrupa prosés ngabuktikeun data dumasar kana jenis sumber, boh sacara tulisan, lisan, gambaran, atawa arkéologis. Téhnik dokumén dipaké pikeun meunangkeun informasi dina néangan jeung ngumpulkeun data ngeunaan kalimah pananya tina Novél *Carita Budak Minggat* karangan Samsoedi.

Aya sawatara prak-prakan dina ngumpulkeun data di antarana, nyaéta :

- 1) Nangtukeun sumber data nyaéta Novél *Carita Budak Minggat* karangan Samsoedi;
- 2) Maca sagemblengna Novél *Carita Budak Minggat* karangan Samsoedi;
- 3) Nyirian kalimah-kalimah pananya tina sumber data;
- 4) Nyalin kalimah pananya kana kartu data, sangkan data leuwih gampang diolah.

3.5 Téhnik Ngolah Data

Dina ngolah data, digunakeun téhnik analisis data nyaéta téhnik analisis unsur langsung. Téhnik analisis unsur langsung dilaksanakeun ku sabab sumber data dina ieu panalungtikan dina wangun tinulis, udaganana pikeun ngolah hal-hal anu patali jeung déskripsi kalimah pananya. Sabada data dikumpulkeun, data diolah ngaliwatan léngkah-léngkah ieu di handap.

- 1) Niténan sarta mariksa deui data kalimah pananya nu geus dikumpulkeun tina novél *Carita Budak Minggat* karangan Samsoedi;
- 2) Nyusun data sacara alfabetis tur méré nomer kode tina kartu data
- 3) Nyieun papasingan kalimah pananya dumasar kana wanda, adegan, ma'na, tahapan pragmatis jeung maksim kasopanan;
- 4) Nganalisis kalimah pananya dumasar kana wanda, adegan, ma'na, tahapan pragmatis jeung maksim kasopanan;
- 5) Ngadéskripsikeun kalimah pananya dumasar kana wanda, adegan, ma'na, tahapan pragmatis jeung maksim kasopanan;

- 6) Nafsirkeun kalimah pananya dumasar kana wanda, adegan, ma'na, tahapan pragmatis jeung maksim kasopanan jeung;
- 7) Nyieun kacindekan ngeunaan kalimah pananya tina data nu geus diolah.